

ТМ	Г. XXX	Бр. 2	Стр. 347 - 350	Ниш	април - јун	2006.
----	--------	-------	----------------	-----	-------------	-------

Приказ дела
Примљено: 15.03.2006.

Јелена Живковић
Филозофски факултет
Ниш

О РЕЛИГИЈИ У ВРТЛОЗИМА ГЛОБАЛИЗАЦИЈЕ*

"Религија у вртлозима глобализације" – мала књига са великим значајем, настала је као производ дебата одабраног скупа социолога религије (и филозофа религије и теолога) подстакнутих рефератима на XII годишњој међународној конференцији ЈУНИР-а *Глобализација и религија*.¹

Главно оруђе којим су се служили учесници за дијагнозу а затим прогнозу односа религије, с једне стране, и глобализације, с друге, је популарна (и модерна) метода *brainstorming*, која даје основни квалитет овој књизи дискусија. *Brainstorming* - сам по себи занимљив - приморава све учеснике на активно учешће кроз "олују мисли", те се неминовно изродио нови квалитет – интердисциплинарни приступ феномену, који са свих страна разгледа сложеност релације религије и глобализације. Сваки учесник, како етаблирани професори социологије религије из Србије и окружења, тако и млађи научници који тек утабавају стазу у овом пољу, дао је свој допринос "обојеном" мишљу из палета богослова, филозофа, политиколога и журналиста. Да дискусије неће остати "слободнолебеће", већ "уземљене" уграђивањем у социјални контекст од практичног значаја, обећава присуство саветника из Министарства вера Републике Србије.

Јако је важно у овом времену глобализације не занемарити улогу религије, већ је истакнути као једну од комуналних димензија данашњице – јер, широк је функционални спектар религије: од интегрисајућег до дезинтегрујућег.

Излагање садржаја књижице прати редослед на конференцији, те је тако *Поздравна реч*, којом је господин Драган Новаковић (саветник у Министарству вера Републике Србије) отворио научни скуп, истовремено прво поглавље у књижици *"Религија у вртлозима глобализације"*. С Обзиром да је идеал сваке науке да превазиђе теоријске оквире разматрања неког проблема и прошири се на практично решавање, за овај контекст важно је из-

jelazivkovic@hotmail.com

* Данијела Гавриловић и Драгољуб Б. Ђорђевић (прир.), *Религија у вртлозима транзиције*, ЈУНИР и Свен, Ниш, 2005.

¹ Спремљено у оквиру пројекта *Култура мира, идентитети и међуетнички односи у Србији и на Балкану у процесу евроинтеграције* (149014Д), који се изводи на Филозофском факултету у Нишу, а финансира га Министарство науке и заштите животне средине РС.

двојити приоритете Министарства вера које је Д. Новаковић навео – уређење религијског сектора и помоћ црквама и верским заједницама да што лакше и безболније преброде све проблеме који су произашли из деценијског учења о религији (кроз своје репрезенте) као одвојеној друштвеној појави од просвете и културе. На темељу ових критеријума и њихове реализације, биће оправдана изградња верских објеката. Ништа мање значајан није покушај да Министарство вера помогне организацију Рашко-призренске епархије и на тај начин појача снаге свештенства које би, даље, настојале да кроз стварање чврсте везе српског народа и цркве, охрабри останак на својим историјским просторима, а прогнане мотивише на повратак. Такав став, можда најбоље илуструје цинични Серен Кјеркегор: "Вера је конопац на који мора да висиш ако не желиш да се обесиш."

Након *Уводне речи*, изложене су две промоције књига. Прва – промоција другог издања књиге професора др Ивана Цветковића *"Рјечник религијских појмова"*, коју је отпочео Драгољуб Б. Ђорђевић излагањем *"О речнику и пријатељству"*. Следи приказ Данијеле Гавриловић под називом *"Свеобухватан и користан речник"*. Гост из Загреба, Мирко Млакар, даје своје мишљење насловљено *"На трагу једне линије"*. На крају и сâм аутор, Иван Цвитковић, говори о "Речнику" кроз намену *"На корист студентима и младима"*. Друга – промоција и историјат *Британског и иностраног библијског друштва*. Промоцију је отпочео Томислав Бранковић, обједињујући своје излагање насловом *"Британско и инострано Библијско друштво у социјалистичкој Југославији"*. Затим је Михаило Смиљанић изложио своје ставове под насловом *"Социо-културни утицај светог писма"*.

Уводним предавањем *"Модернизацијски процеси – религија – глобализација"*, Данијела Гавриловић потсећа учеснике скупа о основној интенцији уређивачког одбора при одабиру теме, дакле о покушају теоријског дијагностицирања емпијске датости религије у савременом друштву, у све сложенијој стварности у којој живимо. Увођењем у *brainstorming* дискусију, истакнута су одређена питања као смернице: Како религија одговара на процесе глобализације и брзог пораста информација и комуникационих технологија? Каква су очекивања од религије на индивидуалном, групном и глобалном нивоу? Каква је религија – колико промене у друштву утичу на природу религије, њене форме и функције? Затим, Д. Гавриловић укратко пореди појмове у наслову: најпре *модернизацијски процеси и религија – модернизацијски процеси у религији*, а затим говори о односу два генерална појма: *религија и глобализација – глобализација религије*.

Наредне странице у књизи су посвећене расправи о основним проблемима који су побудили пажњу учесника скупа.

У I делу, *Библијски подстицаји*, учесници разматрају утицај Библије на савремено друштво. Покушава се одредити колико је утицај, ове од најважнијих књига у историји цивилизације, још увек јак, а колико је жртва савремених секуларизирајућих процеса. Мисли учесника су уобличене једном општом максимумом, а дискусија је текла следећим редоследом: Драгољуб Б. Ђорђевић – *Библија у хотелским собама*; Томислав Бранковић – *Жеђ за Библијом*; Звонимир Смиљанић – *Божја реч у народу*; Милан Вукомановић – *Библија и ислам*; Иван Цвитковић – *Библија, муслимани и толеранција*; Мирко Млакар – *Библија у Хрватској*; Звонимир Смиљанић – *Кришћанска садашњост и Библија на српском*; Данијела Гавриловић – *Утицај*

Библије; Драган Новаковић – Оригинално српско Библијско друштво; Милан Вукомановић – Библија и ислам, поново; Данијела Гавриловић – А теисти?; Драган Новаковић – Религијске слободе су у питању!; Томислав Бранковић – Библијска друштва и мањински језици; Михаило Смиљанић – Парадоксални утицај Библије.

У II делу, *Митологизација глобализације и религија*, разматра се домет глобализације: мишљења учесника се сукобљавају око појма глобализације – један екстрем је да је она идеолошки пројекат – нови мит, а други екстрем да је глобализација реалан, мерљив, процес. У вези са религијом и њеним постојањем и опстајањем у данашњици, говори се о њеном космополитском и фундаменталистичком облику егзистенције, као и о проблему угрожавања верског и етничког идентитета. У контексту ових дебата, приказани су и значајни резултати истраживања обављених на овим просторима која укрштају све релевантне елементе сложене балканске ситуације. Као и у претходном делу, мисли учесника су представљене једним општим ставом, а расправа је текла следећим редоследом: Иван Цвитковић – *Глобализација и губљење идентитета*; Милан Вукомановић – *Опрезно о религијском фундаментализму*; Мирко Благојевић – *Планови глобализације*; Драгана Радисављевић-Ћипаризовић – *Десекуларизација Србије*; Зорица Кубурић – *Криза идентитета*; Иван Цвитковић – *Проблематичност верске обнове*; Милан Вукомановић – *Поверење у цркву*; Драгољуб Б. Ђорђевић – *Глобализација, угрожавање религије и фундаментализам*; Милан Вукомановић – *Ислам као политичко-правно устројство*; Иван Цвитковић – *Национални и религијски идентитет*.

У III делу, *Хришћанство и глобализација*, кроз дебату се расветљавају могућности и ограничења хришћанства (православља, пре свега) за глобално промишљање света у складу са својом универзалном природом, обазирајући се на политичку сцену и релативизацију основних хришћанских вредности. И овде, расправе су приказане идејом-водиљом, а дебата је текла следећим редоследом: Мирко Млакар – *Николај Велимировић као глобалист*; Томислав Бранковић – *Православље и глобализација*; Данијела Гавриловић – *Упит за Млакара*; Мирко Млакар – *Николај Велимировић и глобална религија*; Иван Цвитковић – *О дискутабилности критеријума*; Драгољуб Б. Ђорђевић – *Бенедикт XVI, екуменизам и релативизам*; Мирко Млакар – *Хришћанство и релативизам вредности*, Милан Вукомановић – *Који је релативизам у питању?*

Четврти део, *Примери глобализације религије* - феномен религије и феномен глобализације су у односу повратне спреге: религија може убрзавати глобализацију својим универзалним и екуменским комуникацијама, може је успоравати, и може бити препрека за глобално повезивање у виду фундаментализма. На исти начин, и глобализација може утицати на религију: друштво се интегрише у различите типове на основу религије. Мењајући своје облике и садржај у складу са савременим потребама човека, она добија нове појавне форме, чија је природа и егзистирање претстављала предмет полемике. Подстакнута рефератом професора др Драгољуба Б. Ђорђевића, дискусија се углавном одвијала у вези са пентекостализмом и његовим походом на освајање нових простора и нових етничких група. Дебата је, и у овом завршном делу, имала исти облик као и у претходним: мишљење сваког учесника приказано је општим ставом, а дискусија је текла следећим ре-

доследом: Драгољуб Б. Ђорђевић – *Глобализација религије: пентекостализам*; Томислав Бранковић – *Глобализација религије: нови религиозни покрети*; Милан Вукомановић – *Харизматски аспект пентекостализма*; Данијела Гавриловић – *Нови религиозни покрети и правна регулатива*; Томислав Бранковић – *Тешкоће правне регулације верског поља*; Драгољуб Б. Ђорђевић – *Значај харизматске обнове*; Данијела Гавриловић – *Важност економских разлога*; Драгољуб Б. Ђорђевић – *Опасност редукције на материјално*; Драгана Радисављевић-Ћипаризовић – *Дарови Духа Светога*; Томислав Бранковић – *Пентекостално богослужење*; Милан Вукомановић – *Роми у дервишким редовима*; Драган Тодоровић – *Предности за Роме у пентекостализму*; Драгољуб Б. Ђорђевић – *Глобализација религије: перспективе пентекостализма*; Михаило Смиљанић – *Харизма и дарови Светог Духа: појашњење*; Мирко Млакар – *Зашто се пентекосталци шире?*; Драгољуб Б. Ђорђевић – *Критика католичанства и православља*; Милан Вукомановић – *Транс код Мевлевија и Рафанија*; Томислав Бранковић – *Ширење пламених језика пентекостализма: претеран Ђорђевићев оптимизам*; Зорица Кубурић – *О исправним и лажним даровима*; Драгољуб Б. Ђорђевић – *О исправним и лажним даровима: методолошки став*; Данијела Гавриловић – *Методолошки редукционизам професора Ђорђевића*; Зорица Кубурић – *"Здрави" и "болесни" друмови до дарова Светог Духа*; Михаило Смиљанић – *Још једном о методолошком ставу професора Ђорђевића*.

Закључак који се намеће из целокупне расправе на скупу јесте неопходност интердисциплинарног приступа изучавању комплексних друштвених феномена.

При читању књижице *"Религија у вртлозима глобализације"* треба имати на уму да су интегрални реферати учесника у дискусији већ објављени на енглеском језику у зборнику *Religion and Globalization* (edited by Danijela Gavrilović, Niš: JUNIR/Sven, 2005).